

Școala doctorală – o descriere sociologică

Metodologie

*Versiune de lucru
17 octombrie 2010*

Introducere

Cercetarea „Școala doctorală – o descriere sociologică” urmărește descrierea Școlii doctorale așa cum apare ea în viața cotidiană a persoanelor implicate – doctoranzi și absolvenți recenți ai studiilor doctorale, conducători de doctorat, profesori, cercetători și, nu în ultimul rând, personalul administrativ. Urmărim să surprindem:

- semnificația studiilor universitare de doctorat pentru persoanele implicate;
- activitățile desfășurate, poziția acestora în relație cu alte activități, și evaluările acestora;
- rolurile și statuturile construite în Școala doctorală, și modalitățile individuale de implicare în aceste roluri și statusuri;
- discursurile participanților referitoare la activitățile din Școala doctorală – inclusiv reprezentările asupra unui model ideal de școală doctorală, raportările la acest model și justificările construite în raport cu acesta;
- comparații, pe teme relevante pentru participanți, cu Școli doctorale în sociologie din țară și din străinătate, în special acele școli în care respondenții au avut experiențe directe;
- circuitele de resurse: care sunt resursele implicate și consumate de participanți pentru activitățile din Școala doctorală? Cum sunt aceste resurse procurate și reînnoite, cum sunt convertite în alte resurse?

Adecvarea concluziilor cercetării va fi discutată în cadrul unor prezentări publice în interiorul Școlii doctorale. Metodologia va fi discutată în cadrul unor întâlniri programate pentru luna octombrie 2010, anterior inițierii activităților de culegere a datelor. Concluziile cercetării vor fi prezentate în cadrul Școlii doctorale în luna martie 2011. Ca urmare a acestor discuții, metodologia, respectiv rezultatele cercetării vor fi re-analizate, pentru a ține cont de observațiile făcute.

Cercetarea se desfășoară cu sprijinul proiectului „Exelență, inovație și interdisciplinaritate în studiile doctorale și postdoctorale în sociologie – DOCSOC”, <http://docsoc.sas.unibuc.ro/>

Obiective

Cercetarea urmărește:

- Descrierea Școlii doctorale
- Identificarea problemelor cu care se confruntă Școala doctorală, prin raportare la misiunea acesteia și la evaluările persoanelor implicate
- Evidențierea acestor informații în procesele de decizie din interiorul Facultății și al Școlii doctorale, prin discutarea raportului de cercetare în cadrul Consiliului Școlii Doctorale, precum și în rândul comunității academice din facultate
- Propunerea unei metodologii sustenabile de evaluare internă anuală – corelată cu procesele existente de evaluare din cadrul Facultății, prin raportare la cadrul conceptual al asigurării calității în învățământul universitar (detaliat în Anexă)

Etape ale cercetării

- Culegerea și organizarea datelor disponibile în Școala doctorală, în special datele culese prin procesele administrative, și analiza secundară a acestora
- Producerea de noi date prin cercetare sociologică și analiza acestora
- Redactarea raportului de cercetare
- Prezentarea raportului de cercetare
- Revizuirea raportului și finalizarea acestuia

Surse de date

Cercetarea se bazează pe:

- Organizarea și analiza secundară a informațiilor disponibile în prezent în Școala doctorală
- Producerea de date noi, prin metode de cercetare sociologică

Rezultate anticipate

- O *Metodologie* a cercetării
- O arhivă a datelor cantitative și calitative folosite în analiza secundară, permițând re-folosirea acestora în evaluări ulterioare
- Un raport extins de cercetare
- Un rezumat al raportului de cercetare
- O propunere de *Proceduri* pentru evaluarea anuală a Școlii doctorale

Raportarea la misiunea Școlii doctorale

Misiunea unei organizații este definită în funcție de mai multe componente, inclusiv: rațiune de existență (sau scop), valori, credințe, strategii, standarde și politici de comportament, ținte strategice stabilite la nivelul organizației ca întreg, identitatea de sine, imaginea publică, locație, sau tehnologiile folosite.

Printre consecințele existenței unei misiuni explicit specificate și relevante pentru membrii organizației se numără motivarea membrilor - și implicit facilitarea controlului managerial, precum și coordonarea reciprocă a direcțiilor individuale de acțiune în organizație.

Unul dintre obiectivele cercetării de față este acela de descrie misiunea Școlii doctorale de sociologie, așa cum este ea identificată de persoanele implicate în viața Școlii doctorale – precum și descrierea corespondențelor dintre practicile efective din cadrul Școlii doctorale și misiunea acesteia.

Selecția respondenților

Selecția respondenților urmărește:

- Asigurarea eterogenității respondenților, în vederea cuprinderii unei diversități de experiențe și traiectorii;
- Evitarea părtinirii în culegerea datelor, pentru a obține o reprezentare echilibrată a semnificației Școlii doctorale pentru persoanele implicate, a activităților precum și a evaluărilor acestora.

Astfel, selecția respondenților va porni printr-o procedură de eșantionare aleatoare a **doctoranzilor** din Școala doctorală de sociologie, pornind de la lista cu nume disponibilă la Secretariat. Selecția aleatoare inițială va fi completată prin selecția adițională a respondenților, conform relevanței teoretice a acestora, pe măsură ce datele disponibile se structurează și apare nevoia de noi informații într-un domeniu specific .

Selecția **absolvenților recent** ai studiilor doctorale va porni de la lista acestora, adecvând forma de culegere a datelor la tipul de disponibilitate (discuții față în față sau online). Vom avea în vedere inclusiv interviuarea absolvenților recent ai studiilor doctorale care sunt înscriși pe cariere academice, în particular în cadrul FSAS-UB.

Toți **conducătorii de doctorat, cadrele didactice și cercetătorii** care participă în activitățile Școlii doctorale, precum și **personalul administrativ**, vor fi contactați pentru a li se solicita sprijinul în cadrul cercetării.

În selecția respondenților doctoranzi vom urmări, printre altele, următoarele criterii:

- Forma de studii în care sunt înscriși (cu/fără frecvență);
- Finanțarea studiilor doctorale: taxă/buget; bursieri/fără bursă;
- Domiciliul (din București/ din provincie);
- Experiența profesională anterioară înscrierii la Școala doctorală;
- Cariera profesională curentă pe care sunt înscriși;
- Studii anterioare (absolvenți de sociologie / alte specializări, absolvenți ai FSAS / alte facultăți, absolvenți ai Universității din București / alte Universități din țară sau străinătate);
- Implicarea în activități didactice în cadrul Facultății, precum și în alte organizații;
- Implicarea în activități administrative în cadrul Facultății.

Confidențialitatea informațiilor

Informațiile furnizate echipei de cercetare sunt confidențiale. Ele vor fi prezentate public în raportul de cercetare, în urma analizei sociologice bazate pe identificarea de tipologii și pe agregare statistică, fără apel la informații sau cazuri individuale.

Planificarea activităților

Activități	Desfășurare
Elaborarea metodologiei de cercetare - Instrumente de cercetare - Procedura de selecție a respondenților	Aprilie – octombrie 2010
Prezentarea publică și revizuirea metodologiei	Octombrie 2010
Culegerea și organizarea datelor disponibile	Noiembrie 2010
Selecția inițială a respondenților	Noiembrie 2010
Interviuri cu doctoranzii	Octombrie 2010 - Ianuarie 2011
Chestionar aplicat doctoranzilor	Decembrie 2010-Ianuarie 2011
Organizarea arhivei de date	Ianuarie - Februarie 2011
Redactarea raportului	Ianuarie -Februarie 2011
Prezentarea raportului	Martie 2011
Finalizarea raportului	Martie 2011

Prin interviuri este căutată o gamă cât mai diversă de răspunsuri pentru a vedea modul în care se structurează stocul de cunoaștere locală și setul de practici formale și informale la nivelul participanților.

Aplicarea interviurilor înainte de construcția și aplicarea chestionarului permite o mai bună organizare a informației și clarificarea itemilor care necesită explorare ulterioară prin metode cantitative.

Teme ale discuțiilor cu doctoranzii

Parcursul în Școala doctorală

- Relatarea motivației pentru a urma studii de doctorat în sociologie, în FSAS-UB
- Procesul de admitere
- Alegerea / repartizarea conducătorului de doctorat
- Alegerea temei de cercetare - și evoluția acesteia pe parcursul studiilor de doctorat

Ce este Școala doctorală?

- Care sunt activitățile petrecute în Școala doctorală?
- Unde și când au loc aceste activități? (o hartă spațială și temporală subiectivă a Școlii doctorale)
- Care sunt relațiile de colegialitate din Școala doctorală? Cum se extind ele dincolo de granițele formale ale organizației?

Relația de mentorat doctorand – conducător de doctorat

- Cum este definită această relație? Care este tipul ideal de relație?
- Cum se petrece învățarea cercetării sociologice în cadrul acestei relații de mentorat?

Circuitul resurselor

- Care sunt resursele implicate în activitățile din Școala doctorală?
- Explorarea detaliată a unor categorii de resurse, a fluxului și convertirii lor: bani (venituri și finanțarea nevoilor proprii, finanțarea cercetării), materiale și echipamente, literatura științifică, forță de muncă (operatori de interviu) etc;
- Ce resurse produce Școala doctorală?

Curriculum și învățare

- Cum și unde se petrece învățarea în Școala doctorală?
- Cum ar arăta un curriculum ideal?
- Cum este evaluat curriculumul actual?
- Ce nevoi de formare profesională și pentru cercetare își identifică doctoranzii?

Cercetarea doctorală

- Care sunt activitățile de cercetare ale doctoranzilor?
- În ce proiecte de cercetare participă doctoranzii?
- Ce este un „proiect de cercetare” – în experiența doctoranzilor?
- Care sunt rezultatele de cercetare ale doctoranzilor?
- Cum participă doctoranzii în comunități de cercetare (locale, naționale, internaționale)?

Anexă. Asigurarea calității studiilor universitare de doctorat – precizări conceptuale

1. Noțiuni generale

1.1. Studii doctorale: formă de educație proiectată instituțional la nivel universitar, ce urmează unui program de masterat și care este bazată pe desfășurarea unor activități - (1) de pregătire și calificare a doctoranzilor într-un domeniu de specialitate prin susținerea de cursuri, (2) de evaluare a cunoștințelor prin examene și (3) de aplicare a acestora prin realizarea unei teze bazate pe o cercetare proprie - având ca finalitate obținerea unei diplome prin care posesorului i se recunoaște titlul de doctor.

Noțiuni conexe:

1.1.1. *Doctorand:* persoană care urmează studiile doctorale

1.1.2 *Conducător de doctorat:* persoană acreditată să coordoneze și să supervizeze activitățile desfășurate la nivelul studiilor doctorale

1.1.3 *Doctor:* persoană care și-a recunoscut la nivel instituțional finalizarea studiilor doctorale

1.1.4. *Doctoral:* caracteristică atribuită unui proces sau unei activități desfășurate la nivelul studiilor de doctorat

1.2. Organizarea studiilor doctorale: mecanismul instituțional ce asigură funcționarea organică a procesului de învățământ doctoral prin stabilirea și coordonarea activităților desfășurate la nivel tehnic, economic, administrativ și științific conform unui plan prestabilit și a unui regulament intern, ambele create în așa fel încât să permită satisfacerea unor nevoi ale persoanelor implicate, adecvarea activităților la misiunea și cultura organizațională, atingerea unor obiective prestabilite și desfășurarea în bune condiții a studiilor doctorale.

O componentă în organizarea studiilor doctorale este procesul de *asigurare a calității* acestora.

1.3. Calitate: însușire, care atribuită studiilor doctorale, se referă la capacitatea acestora de a răspunde nevoilor celor implicați în procesul de învățământ doctoral la toate nivelurile organizaționale.

1.4. Asigurarea calității: ansamblul de acțiuni inițiate la nivel instituțional în vederea evidenței, monitorizării și evaluării unui obiect, proces sau serviciu pe baza desfășurării unor demersuri (1) de stabilire a finalității unei activități, prin adecvarea rezultatelor așteptate la o serie de obiective prestabilite utilizând aprecieri statistice sau declarative și (2) transpunerea datelor astfel obținute într-o formă care să permită utilizarea ulterioară a lor pentru îmbunătățirea organizării studiilor doctorale.

1.5. Tipuri de proceduri de asigurare a calității

- a) menținerea unui cadru formal de monitorizare și evaluare a calității studiilor doctorale
- b) menținerea unui sistem de feedback privind calitatea studiilor doctorale

Noțiuni conexe:

1.5.1. *Cadru formal*: sistem centralizat de realizare a unor activități ca parte a organizării studiilor doctorale

1.5.2. *Sistem de feedback*: metodă de control a desfășurării unei activități prin referirea la rezultatele precedente în viziunea celor implicați

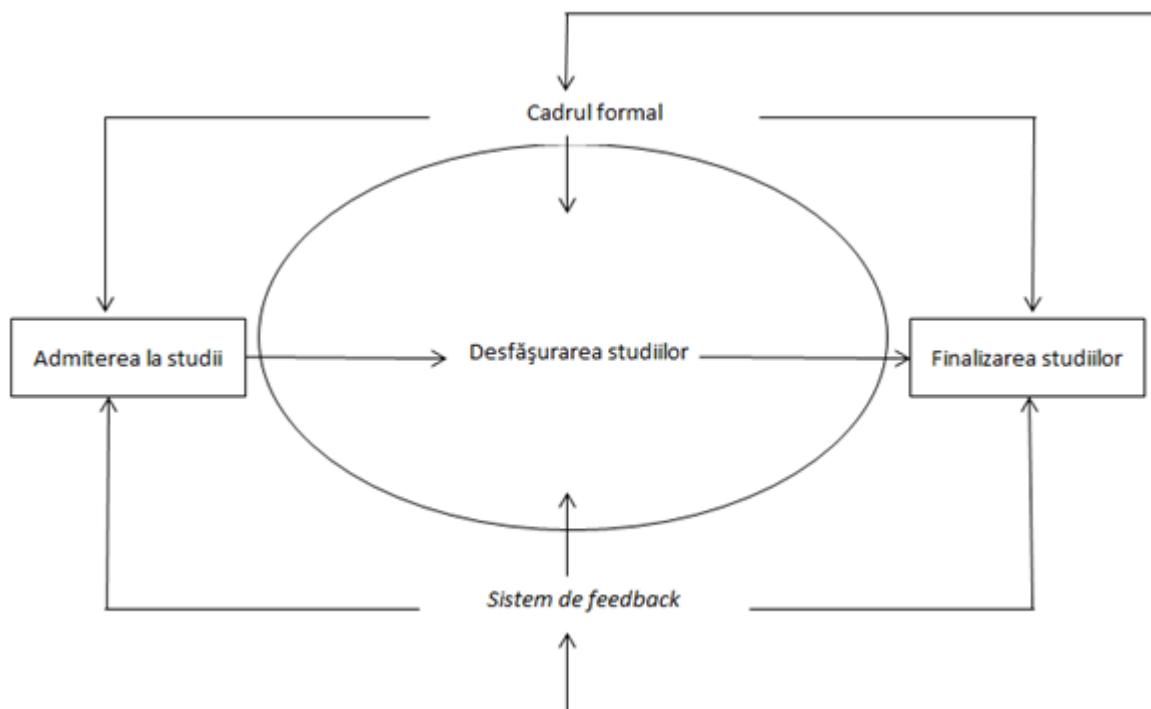

Fig. 1. Procesul organizării studiilor doctorale

2. Asigurarea calității admiterii la studiile doctorale

Delimitări conceptuale

2.1. **Procedura de admitere**: procesul prin care unui absolvent de masterat i se permite participarea la studiile doctorale

Noțiuni conexe:

2.1.1. *Elaborarea procedurii de admitere*: stabilirea condițiilor ce i se impun unui absolvent de masterat pentru a accesa nivelul doctoral de studii

2.1.2. Implementarea procedurii de admitere: aplicarea condițiilor de admitere prin care unui absolvent de masterat i se permite accesul la studiile doctorale

2.1.3. Evaluarea procedurii de admitere: aprecierea efectelor pe termen scurt, mediu și lung pe care elaborarea și implementare unei proceduri de admitere le are asupra organizației

Indicatori descriptivi privind existența unui sistem de asigurare a calității aditerii la studiile doctorale

2.2.1. Indicatori privind existența unui cadru formal:

- existența unei comisii care să elaboreze procedura de admitere
- existența unei dezbateri la nivel instituțional privind procedura de admitere
- existența unor persoane însărcinate să coordoneze implementarea procedurii de admitere
- existența unei dezbateri la nivel instituțional privind implementarea unei proceduri de admitere
- existența unei dezbateri la nivel instituțional privind modul în care o procedură de admitere a fost implementată
- existența unui document în care să se precizeze drepturile, obligațiile, condițiile pe care un doctorand le are sau trebui să le îndeplinească în cadrul studiilor doctorale și punerea acestuia la dispoziția candidaților înaintea examenul de admitere
- existența unui document în care să se precizeze modul de administrare a situațiilor speciale survenite în procesul de admitere
- existența unei proceduri de instruire a personalului administrativ privind desfășurarea studiilor de admitere

2.2.2. Indicatori privind existența unui sistem de feedback:

- existența posibilității candidaților la studiile doctorale de a contesta rezultatele aditerii
- existența posibilității candidaților admiși de a evalua componentele procedurii de admitere
- utilizarea acestor evaluări în procesul decizional ulterior privind stabilirea procedurii de admitere

3. Asigurarea calității desfășurării studiilor doctorale

Delimitări conceptuale

3.1. Pregătire: procesul prin care se asigură transmiterea, însușirea și producerea de informații într-un domeniu prin circularea cunoștințelor de specialitate între doctoranzi, conducători de doctorat și alte persoane sau instituții implicate în desfășurarea sau susținerea studiilor doctorale

3.1.1. Instruire: partea procesului de pregătire axată pe acumularea cunoștințelor de specialitate de către doctoranzi prin colaborarea cu diverse instanțe academice sau similare acestora

- a) *instruire formală*: setul de activități de instruire ce se adresează doctoranzilor realizate în sistemul instituționalizat al organizației în care își desfășoară studiile doctorale
- b) *instruire informală*: setul de activități de instruire ce sunt realizate de către doctoranzi independent în afara sistemului instituționalizat al organizației în care își desfășoară studiile doctorale

3.1.2. Cercetare: partea procesului de pregătire axată pe producerea unor noi cunoștințe de specialitate de către doctoranzi prin colaborarea cu diverse instanțe academice sau cu altele similare acestora

- a) *cercetare în vederea elaborării lucrării de doctorat*: setul de activități de cercetare întreprinse cu scopul producerii unei teze, realizate pe baza anumitor standarde etice, științifice și inovative, prin care să se ateste finalizarea studiilor doctorale și care să confere autorului titlului de doctor într-un domeniu
- b) *alte tipuri de cercetare academică*: setul de activități de cercetare întreprinse cu scopul studierii unui aspect al realității prin implicarea organizației în care doctorantul urmează programul de specializare (implicarea presupune acordarea de sprijin financiar, consultativ, social, juridic sau de altă natură)

3.2. Competențe¹: capacitatea dovedită de a selecta, combina și utiliza adecvat cunoștințe, abilități și alte achiziții (valori și atitudini), în vederea rezolvării cu succes a unei anumite categorii de situații de muncă sau de învățare, precum și pentru dezvoltarea profesională sau personală în condiții de eficacitate și eficiență.

3.2.1. competențe profesionale: capacitatea dovedită de a selecta, combina și utiliza adecvat cunoștințe, abilități și alte achiziții (valori și atitudini), în vederea rezolvării cu succes a unei anumite categorii de situații de muncă sau de învățare, circumscrise profesiei respective, în condiții de eficacitate și eficiență.

3.2.2. competențe transversale: sunt acele capacități care transcend un anumit domeniu, respectiv program de studii, având o natură transdisciplinară. Acestea constau în abilități de lucru în echipă, abilități de comunicare orală și scrisă în limba maternă/străină, utilizarea tehnologiei informației și comunicării – TIC, rezolvarea de probleme și luarea deciziilor, recunoașterea și respectul diversității și multiculturalității, autonomia învățării, inițiativă și spirit antreprenorial, deschiderea către învățarea pe tot parcursul vieții, respectarea și dezvoltarea valorilor și eticii profesionale.

3.3. Rezultate: totalitatea consecințelor reflectate pe plan intern sau extern pe care realizarea unei activități ce face parte din organizarea studiilor doctorale le produce la nivel individual sau instituțional.

¹ Competențele și tipurile de competențe aferente sunt înțelese conform terminologiei propuse în "Metodologia de realizare a cadrului național al calificărilor din învățământul" realizată de CNCSIS

3.3.1. rezultate personale: rezultate de natură academică, socială, financiară sau psihologică pe care studiile doctorale le produc la nivel individual (doctoranzi, conducători de doctorat, personal administrativ, colaboratori);

3.3.2. rezultate instituționale: rezultate de natură academică, socială, financiară sau psihologică pe care studiile doctorale le produc la nivel instituțional (facultatea ce organizează programul, alte organizații cu care aceasta colaborează).

Tabelul 1. Indicatori descriptivi privind existența unui sistem de asigurare a calității desfășurării studiilor doctorale

	Pregătire				
	Instruire		Cercetare		
	Formală	Informală	Elaborarea lucrării de doctorat	Alt tip de cercetare	
Competențe	-----				
a) Profesionale	<ul style="list-style-type: none"> - punerea la dispoziție a materialelor necesare studiului prin indicarea la cerere a surselor unde pot fi găsite - informarea doctoranzilor cu privire la curriculum și la cerințele examinatorilor - invitarea doctoranzilor de a participa la prelegeri susținute de specialiști din țară sau din străinătate 		<ul style="list-style-type: none"> - existența unui document care să descrie obligațiile și responsabilitățile doctoranzilor și conducătorilor de doctorat - existența unor documente de tip "progress report" a tezei de doctorat predate la date prestabilite 		<ul style="list-style-type: none"> - existența unui sistem de monitorizare a activității științifice a doctoranzilor și conducătorilor de doctorat
b) Transversale	<ul style="list-style-type: none"> - informarea doctoranzilor cu privire la posibilitatea de a participa la conferințe, stagii de pregătire organizate în cadrul sau în afara instituției - posibilitatea implicării active a doctorandului în procesul de instruire - existența unui document de precizare a competențelor ce se urmăresc a fi dezvoltate și revizuirea periodică a acestuia 				
Rezultate	-----				
a) Personale b) Instituționale	<ul style="list-style-type: none"> - identificarea unui sistem de motivare al celor implicați în organizarea studiilor doctorale în funcție de activitățile specifice (doctoranzi, conducători de doctorat, personal administrativ, colaboratori) - existența unui sistem de colectare, interpretare și rezolvare a plângerilor sau a petițiilor celor implicați în activitatea de organizare a studiilor doctorale 		<ul style="list-style-type: none"> - existența unui ghid de redactare a lucrării de doctorat 		<ul style="list-style-type: none"> - existența unor modalități de informare a doctoranzilor cu privire la posibilitățile de cercetare - existența unor fonduri din surse proprii destinate cercetării - existența unor fonduri din surse externe destinate cercetării

Modalitate de citire a tabelului: Existența unui sistem de asigurare a calității competențelor profesionale și transversale obținute pe baza unui proces de instruire formală și informală se reflectă prin următorii indicatori: "punerea la dispoziție..."

4. Asigurarea calității finalizării studiilor doctorale

Delimitări conceptuale

4.1.1. Procedura de finalizare: modalitatea prin care unui absolvent al studiilor de doctorat i se atestă pregătirea profesională.

4.1.2. Oportunități de carieră: sistem de punere la dispoziția absolvenților studiilor de doctorat a unor posibilități de carieră în domeniul profesional în care s-au pregătit și monitorizarea traiectoriei ocupaționale a acestora.

Indicatori descriptivi privind existența unui sistem de asigurare a calității finalizării studiilor doctorale

4.2.1 Indicatori privind existența unui cadru formal:

- existența unui document care să precizeze condițiile în care unui absolvent i se recunoaște titlul de doctor
- programarea unei dezbateri anuale la nivel instituțional pe tema finalizării studiilor doctorale
- existența unui document în care să se stipuleze atribuțiile examinatorilor și realizarea evaluării tezei de doctorat prin modalități nepărtinitoare
- existența unei modalități prin care absolvenții studiilor de doctorat pot fi înștiințați cu privire la o serie de oportunități de carieră

4.2.2. Indicatori privind existența unui sistem de feedback:

- existența unei evidențe cu datele de contact ale absolvenților studiilor doctorale care au acceptat să fie solicitați ulterior pentru participarea la unele studii
- existența unor cercetări anterioare privind traiectoria ocupațională a absolvenților studiilor de doctorat și aducerea rezultatelor obținute pe baza acestora într-o dezbateră
- existența unei evaluări a studiilor doctorale de către absolvenți, conducători de doctorat, colaboratori și utilizarea acestor evaluări în procesul decizional ulterior ce vizează modul de organizare a studiilor doctorale privite în mod unitar.